

Oversigt

over

Dansk geologisk Forenings Møder og Ekskursioner fra Juni 1913 til Maj 1914.

5. Juni 1913. Ekskursion til Billesholm-Gruberne.

Afrejse fra Kbhvn. Kl. 7.⁰⁰. Efter Ankomsten til Ljunggård ved Billesholm Kl. 10 besaas Kulgruberne (Rhät-Lias Stenkul med over- og underliggende Lag af mer eller mindre ildfast Ler; desuden saas en Forkastning, der havde bevirket, at den øvre og nedre Kulfløts kom til at ligge i samme Niveau). I Dyngerne ovenfor Gruberne samledes en Del Planteforsteninger. Efter Frokosten, hvortil Deltagerne fik Indbydelse af Aktieselskabets Direktør, Hr. Overingeniør IVAR SVEDBERG, tog man til Biuf, hvor man dels samlede Planteforsteninger i de ophobede Dynger af Juraler, dels besaa Chamotte-Fabriken. Hr. K. A. GRÖNVALL holdt et Foredrag om Egnens Geologi.

Derefter tog man til Ramlösa, hvor man besaa Jærnkilden og den alkaliske Kilde, som udspringer ret nær ved hinanden fra en Væg af Lias Sandsten; herfra fulgtes den lille Dalgang til en Skrænt, hvori saas Lias Sandsten og Lerskifer med enkelte marine Fossiler. Over Helsingborg ankom man til Kbhvn. Kl. 10^{1/2}. Litteratur: A. G. NATHORST, 1910: Les dépôts mésozoïques précrétacés de la Scanie. Geol. Fören. Stock. Förhandl. Bd. 32.

8.—14. Juli 1913. Ekskursion til Gotland og Öland.

Tirsdag 8. Afrejse fra Kbhvn. 5.³⁵ Morgen, Ankomst til Norrköping 3.³¹; derfra til Kolmården, hvor man saa Serpentinmarmor med Eozoon (Strukturfaenomen), samt Hälleflintegnejs, den saakaldte »Eurite«, hvori var nogle gamle, vandfyldte Magnetjærnstensbrud. Om Aftenen Afrejse til Visby.

Onsdag 9. Ankomst tidlig om Morgenen til Visby, hvor Hr. Arkivar O. WENNERSTEN modtog Deltagerne. Fra Visby til Burgvik (graa glimmerholdig Sandsten, overlejret af Oolith-Kalksten med flere Forsteninger). Derfra til Høburgen; paa Vejen saas ved Sibben og Søndre *Ilionia*-Kalk, der paa sidstnævnte Sted næsten kun bestod af *Crinoidé*-Stilke, iblandet med Boller af Kalkalger (*Sphærocodium*). Mellem Klef og Høburgen saas en smuk *Litorina*-Strandlinje; ved Vemlingbo besaas Kirken. Ved Høburgen havde man rig Lejlighed til at studere de forskellige Former, hvorunder Siluret optræder: nederst Sandsten, derover Oolith-Kalk med Mellemlag af Sandsten, derpaa graa *Crinoid*-Kalksten og dens Æquivalent, mergelagtig Korallrev-Kalk med *Sphærocodium* o. a., samt øverst krystallinsk *Crinoid*-Kalk.

Paa Hjemvejen saas ved Bjerges en pragtfuld *Ancylus*-strandvold og ved Kvarna en *Litorina*-strandvold.

Torsdag 10. Ved Hafdhem saas i et Brud paa Marken silurisk Lermergel, der endnu er saa blød, at den kan bruges til Stenfabrikation; derefter besaas Teglværket. Omkring Hafdhem Kirke saas andre siluriske Bjærgarter (graablaa Mergelskifer, *Sphærocodium*-Kalk). Derefter til Etelhem, hvor man saa *Ilionia*-Kalk, der kilede sig ud i krystallinsk Kalk og var overlejret af *Stromatopora*-Kalk. Her stødte Hr. Statsgeolog H. MUNTHE til Ekskursionen, hvorpaa han holdt Foredrag om de kvartære Terrænformer, Israndens Beliggenhed, de ejendommelige, flade »Jættegryder« og andre Erosionsfænomener. Om Aftenen til Visby.

Fredag 11. Om Formiddagen med Statsgeologerne MUNTHE og HEDSTRÖM til Högklint, hvor man saa krystallinsk Kalksten overlejret af forsteningsrig Koralkalk, i hvilken der ved Erosion af *Ancylushavet* var frembragt Strandhuler og Rauker. Paa et lavere Niveau saas »Pseudo-Rauker«, foroven med *Litorina*-aflejringer; disse højst uegentlige »Rauker« skyldes tektoniske Forstyrrelser (Dannelse af Sprækker og derpaa følgende Udglidning). Fremdeles saas en meget stor *Ancylus*-strandvold. Om Eftermiddagen besaas Visby med dens pragtfulde Ruiner af Kirker og andre Monumenter. Afrejse til Borgholm paa Öland.

Lørdag 12. I Borgholm Slotspark saas i forskellige Grøfter *Ölandicusskifer* (kambrisk), dernæst gik man op paa »Alvaret«, den flade Silurkalkslette, der danner Øens Kærne; her saas et Brud med *Limbata*- og *Platylimbata*-Kalk. Ned over »Vestra Landborgen«, den høje, stejle Skrænt af Silurkalk, og langs Stranden tilbage. Derfra til Stacketorp, hvorfra man

gik til Åleklinta, hvor man saa følgende Profil (regnet fra ned): Tessiniskifer med store *Paradoxides*, Orrsten (Anthraconit) med Konglomerat, Dictyonemaskifer, der gaar over i Ceratopygeskifer, Ceratopygekalk og Orthocerkalk. Over Stacketorp tilbage til Borgholm, hvor Hr. mag. sc. H. V. CLAUSEN holdt et historisk Foredrag.

Søndag 13. Tværs over Alvaret til Östra Segerstad og »Östra Landborg«, som er en Strandvold; derfra med Vogn til Degerhamn. Her besaas Alunbruddet med Olenidskifer, Klumper af Anthraconit o. s. v. Uhyre Dynger af rød, brændt Alunskifer, der har været anvendt som Brændsel ved Kalkbrændingen.

Mandag 14. Om Morgenen med Damper fra Degerhamn til Kalmar. Efter Ankomsten (Kl. ca. 11) besaas Slottet. Efter Frokosten Afrejse Kl. 1½ til Kbbvn.

Litteratur: H. MUNTHE, 1910: The sequence of strata in southern Gotland. Geol. Fören. Förhandl. Bd. 32.; H. HEDSTRÖM, 1910: The silurian stratigraphy in the neighbourhood of Visby. Ibidem.; Beskrifning till Blad 5. Sveriges geol. Undersökn. Ser. A 1, a Berggrundskarter. 1906.

19. Oktober 1913. Ekskursion til Roskilde-Egnen.

Ankommen til Roskilde Kl. 8,22 gik man strax til den største af Grusgravene paa Sydsiden af Banelinjen; her fandtes de sædvanlige Ledeblokke samt Blokke af Crania-Kalk. Paa Vejen ud til Boserup saas i de mange Stengærder Vidnesbyrd om Egnens Rigdom paa Kildekalk (Fraadsten), ligesom dens Anvendelse som Bygningssten saas i »Absalonsbuen« bag Domkirken. Efter et kort Besøg ved Maglekilde gik man over det diluviale Bakkedrag omkring St. Jørgensbjerg og ned over Saltvandsalluviet, hvor man i Grøfter saa den fossile, fattige Cardiumfauna, til Boserup. Efter Frokost fortsatte man langs Stranden til Kattinge; paa Vejen saas flere Køkkenmøddinger, navnlig saas et smukt Profil i en stor Køkkenmødding nordfor Haven bag Kattingeværk. Hr. V. NORDMANN holdt Foredrag om Egnens Geologi, Køkkenmøddingerne og »Lejrekomiteens« Virksomhed.

Mødet den 23. Oktober 1913.

Hr. O. B. Bøggild holdt en Mindetale over K. J. V. Steenstrup. Talen er trykt i disse »Meddelelser« Bd. 4, S. 203—214.

Hr. R. H. Stamm meddelte en Del Rejseindtryk fra en Sommerferie i Tyrol og fremviste en Samling Lysbilleder efter

de af ham dér tagne Fotografier, særlig af geologiske Fænomener.

Mødet den 20. November 1913.

Hr. J. P. J. Ravn holdt Foredrag om Mellemoligocænets Udbredelse i Jylland; Foredraget er trykt i dette Hefte S. 259—264.

Hr. V. Nordmann refererede C. GAGEL: Die Beweise für eine mehrfache Vereisung Norddeutschlands in diluvialer Zeit. Geologische Rundschau. Bd. 4. Leipzig u. Berlin. 1913.

Mødet den 18. December 1913.

Hr. C. Malling gav en Meddelelse om de Jespersenske Buelag paa Bornholm; Foredraget er trykt i dette Hefte S. 265—270.

Derefter omtalte Hr. O. B. Bøggild de oolitiske Stenarter i disse Buelag.

Mødet den 22. Januar 1914.

Hr. Victor Madsen holdt en Mindetale over Generalmajor Louis le Maire, Formand for Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse.

Hr. V. Milthers holdt Foredrag om Grænsen for den sidste Nedisning i det sydlige Jylland. Foredraget vil senere blive trykt.

Mødet den 18. Februar 1914.

Hr. V. Hintze talte om de sidste Aaringers Ødelæggelser ved Møens Klint og fremviste en Del Lysbilleder derfra.

I den paafølgende Diskussion deltog bl. a. Formanden for Foreningen til Naturfredning, Hr. Overretssagfører AMDRUP og Hr. Docent, Ingeniør MUNCH-PETERSEN.

Mødet den 9. Marts 1914.

Hr. O. Olufsen holdt Foredrag om sin Rejse i Sahara og ledsagede det med Fremvisning af Lysbilleder.

Mødet den 30. Marts 1914.

Hr. Kaptajn i Fodfolket J. P. Koch gav en foreløbig Beretning om de vigtigste glaciologiske Iagttagelser under den danske Forskningsrejse tværs over Nordgrønland i Aarene 1912—13 og illustrerede den med Lysbilleder. Foredraget vil blive trykt i næste Hefte.

Mødet den 6. April 1914.

Ekstraordinær Generalforsamling.

Fra Bestyrelsen forelægger Forslag om Forandring af Lovenes § 15; det sidste Afsnit foresloges ændret til: Den derved og paa anden Maade erhvervede Litteratur sælges til faste Priser, først og fremmest til danske, offentlige Institutioner, eventuelt ogsaa til Medlemmer af Foreningen.

Forslaget vedtoges med Udeladelse af Ordene »til faste Priser«, men Forsamlingen var ikke beslutningsdygtig.

Derefter holdt Frøken Karen Callisen Foredrag om Tenformede Tungspatkrystaller og lignende Dannelser fra Alunskiferen. Foredraget er trykt i dette Hefte S. 245—258.

Mødet den 20. April 1914.

Frøken Ulla Starcke holdt Foredrag om »Humussyrer«, væsentlig et Referat af A. BAUMANN og E. GULLY, 1909, 1910 og 1913: Untersuchungen über die Humussäuren I—IV. Mitteil. der K. Bayr. Moorkulturanstalt. Heft 3—5. Stuttgart. Derefter omtalte Hr. N. Hartz nogle

nye Fund i de sen-glaciale Ferskvandslag ved Nørre Lyngby.

Foredragsholderen havde sammen med Statsgeolog A. JESSEN og Dr. V. NORDMANN i Maj Maaned 1913 revideret og foretaget nye Udgravninger i den bekendte Ferskvandsaflejring i Klinten ved Nørre Lyngby sydfør Lønstrup (se A. JESSEN: Beskrivelse til Kortbladene Skagen, Hirshals o. s. v. Danm. geol. Unders. I. Række Nr. 3, S. 236—241), hvor JAP. STEENSTRUP i 1877 havde fundet den saa meget omtalte Underkæbe af et Stepppegern (*Spermophilus rufescens*). Ferskvandsaflejringerne udfylder et fladt skaalformet Bækken i Overfladen af det sen-glaciale Yoldialer. Bassinet har i Profilet en Bredde af c. 200 M., og Ferskvandsaflejringerne bestaar nederst af et tyndt Sandlag pletvis med Kager af Mos samt Levninger af *Potamogeton*, *Hippuris*, *Menyanthes* o. fl. a.; derover et indtil godt 1 M. mægtigt Lerlag, der ligeledes indeholder en Del Planterester samt talrige Skaller af *Pisidium*, *Sphærium*, *Anodonta* og *Limnæa*; derover vekslende Sand- og Lerlag, ligeledes med Ferskvandsmuslinger og endelig en mægtig Aflejring af lagdelt Sand, yderst sparsomt paa Fossiler. Ved de nye Udgravninger fandtes i indtil c. 1 M's Højde over Bassinets Bund, i de vekslende Sand- og Lerlag, talrige Pinde og Grene med særdeles tydelige Gnav af Bæver, samt paa flere Steder i den nordlige Del af Bassinet adskillige Knogler (Nakke-,

Hals- og Brysthvirvler, Ribben, Lemmeknogler, Tand og Tak-Fragmenter) af Rensdyr i en Højde af c. 0,5—1,5 M. over Ferskvandsleret. Desuden fandtes (for første Gang i Danmark) en Knogle af Rype (*Lagopus mutus*) og Rester af et Harekranie, der af H. WINGE næsten med Vished henføres til Sneharene (*Lepus variabilis*); dette sidste fundet i Ferskvandssandet c. 4,5 M. over Bassinets Bund. Foredragsholderen mente dels af Bæverens Tilstedeværelse i de nedre Lag og Rensdyrets væsentlig i de øvre, dels fordi de øverste Sandlag var ganske golde, at maatte se Tegn paa, at Allerød-Oscillationen ogsaa afspejledes i dette Profil. — Hovedinteressen ved de nye Udgravninger knyttedes imidlertid til Fundet af en veltildannet og særdeles smukt bevaret Pilespids af Flint af en hidtil saa godt som ukendt Type (F. fremhævede dens Lighed med visse sjældne Typer fra Solutréen); den blev funden nær Bunden ved Bassinets Nordrand og maa være saa at sige jævnaldrende med Rensdyrknoglerne, og altsaa et af de ældste Vidnesbyrd om det postglaciale Menneske i Danmark.

En detailleret Redegørelse for Undersøgelserne vil senere blive publiceret.

Derpaa afholdtes

Ordinær Generalforsamling.

Efter at Hr. J. P. J. Ravn var valgt til Dirigent og havde erklæret Generalforsamlingen for lovlig, fremsatte Formanden, Hr. O. B. Bøggild, Bestyrelsens Forslag til Forandring af Lovens § 15, sidste Stykke i Overensstemmelse med, hvad der var bleven besluttet paa den ekstraordinære Generalforsamling den 6. April. Efter nogen Diskussion mellem d'Hrr. Poul Harder, der foreslog at forkaste Forslaget, Victor Madsen, der ikke fandt Forslaget tilstrækkelig tydeligt formuleret, O. Bøggild og Nordmann blev Forslaget vedtaget. Derefter aflagde Formanden Aarsberetningen og Kassereren, Hr. C. Malling, Regnskabet, der godkendtes. Dernæst valgtes Hr. Victor Madsen til Formand og d'Hrr. O. B. Bøggild, C. Malling og E. Nørregaard samt Frøken Ulla Starcke til Medlemmer af Bestyrelsen.

D'Hrr. A. Jessen og V. Nordmann ønskede ikke Genvalg. Til Revisorer genvalgtes d'Hrr. C. Hammer og C. Ottesen.